

Ling. Med. 1, 211-214) pretenent que *avaría* ve en realitat del gr. *συμβολή βαρεία* 'aportació feixuga, tribut dur, pesat', que hauria arribat amb la pron. *varia* del grec bizantí modern, i suposaren, quasi sense base o amb ben poca (una nota de Barbier referent a un text francès), que el sentit de 'dany, avaria' és secundari; tota la doc. genovesa, francesa, catalana, etc. aplegada per Vidos, Dozy i el meu llibre, prova al contrari que és la idea documentada des de més antic i d'on parteixen les altres. D'altra banda aquesta etim. grega està contradita per la *a-* unànime del romànic *avaría*. Vegeu tanmateix els nous detalls que aporto a la qüestió en el DECH, on em faig càrrec d'alguna aportació dels Kahane.

Hi ha documents genovesos bastant tardans (segles XIV-XV) on *averia*, *avar-*, apareix amb el sentit de 'contribució o dret d'entrada', i com que allà també s'hi documenta *avere* amb aquest sentit, tenint en compte els sentits secundaris que ja hem assenyalat en el cat. *avaría*, aqueixes dades genoveses deuen ser degudes a una evolució de l'arabisme sota la influència del ll. HABERE substantivat, a la manera del cast. *los haberes* 'el salari, el sou'. També mostro allà com hi ha hagut influències pertorbadores per part del fr.-it. *avanie*, *avania*, 'abús', d'un altre origen; i del cat. dial. *averia* 'bestia de càrrega', un altre derivat de HABERE.

DERIV.: *Avariar-se*, *avarar*, *avariat* [Belv., Lab. 1839]; mot tardà, innovació llavors: abans es deia, en aquest sentit, *gastar-se una mercaderia*, com assenyala Careta (p. 46) en la doc. municipal barcelonina, i, en altres sentits, malmès o estantís; especialment aplicada a l'home que pateix d'algun mal crònic; es va dir molt dels sífilítics, d'on el derivat pseudo-medical *avariosi* 'sífilis' (Fontserè, l'anotava c. 1925; MLWagner, ZRPb. LXIV, 363).

¹ Pardessus imprimeix *averies*, pp. 69, 131, però reconeix que el text porta *avaries*. — ² En el sentit del cast. *muda*, ja cervantí «cierto afeite para el rostro». — ³ Bona prova de l'autoctonia del mot català aquest ample desplegament d'accs. secundàries. Una altra conseqüència és l'aparició en l'ús vulgar local (com ho és ja el de Roca i Seguí): val. vulgar *varida*, ultracorrecció: «en aquell túnel sempre passen *varides*» sento a La Nucia (1963).

Avarícia, *avariciós*, *avarut*, V. *avar* *Avassallador*, *avassallar*, V. *vassall*

Avatar, 'nova encarnació d'una deïtat o d'una ànima', del sànscri. *avatāra* (avui pronunciat *avatar*) id., cpt. de *tar-* 'traspasar' amb *ava-* 'de nou'.

Aveador, *aveall*, *avear*, V. *avesar* (VICI) *Aveciadura*, *aveciar*, *aveciat*, V. *vici* + *Avegants*, V. *avgants* i nau *Aveïnar*, V. *veï*

AVELLANA, del ll. ABELLANA id. forma abreujada de ABELLANA NUX, pròpiament 'nou d'Abella', ciutat de Campània on abundaven. □ 1.ª doc.: S. XIII: doc.

de 1252; Llull.

«Donà-li tots jorns 5 sous de renda, de què vivís e de què compràs *avellanes* e fruita als infants qui'l seguirien», *Blanquerna*, NCL. II, 177.8. El ll. ABELLANA NUX apareix ja des de Cató, alguna vegada ja escrit vulgarment amb *-v-*: referint-se a jocs augurals o divinatoris: «*avellanas* nuces cum precatione mersit in vinum; et sive in summum redierant, sive subsederant, ex hoc coniecturam ducebant», Petroni, *Satyr.* CXXXVII, 10; St. Isidor, tot indicant-ne l'etimologia, l'usa ja en la forma abreujada: «nucis autem generaliter dicuntur omnia poma tecta corio duriore; ut pineae nuce, *abellanae*, glandes, castanae --- *abellanae* ab Abellano Campaniae oppido, ubi abundant, cognominatae sunt» (*Etym.* XVII, vii, 22). *Abellanae* s'ha imposat com a nom d'aquest fruit en les tres llengües ibero-romàniques, en la major part de les terres d'Oc, en romanès i en alguns parlars del N. d'Itàlia i de Sardenya (l'it. *avellana* només és el nom d'una espècie). El deglutinat *vellana* (*unes vellanes*) s'estén avui a l'ús vulgar de quasi pertot (almenys al Nord de l'Ebre i a les Illes).

DERIV.: L'arbre es diu quasi pertot *avellaner* [1502, *Voc. Cat. Alem.*, § 1302], forma que tinc sentida en tot el territori ling. (vulgarment més aviat *vellané*), des de Vingrau (*bolonjé*) fins a l'extrem Sud i Nord-oest (Boí, tot el Pallars) (per a l'avellaner bord, *Cost.-Mancom.* I, s. v.); tanmateix al llarg de la frontera ling. Oest s'usa la forma femenina *avellanera*: Carlet (1935), a Manyanet (en l'Alt Flamicell), a Espés de Ribagorça (1957), *bejanera* a Benasc i Saünc (1965), i així segueix per l'Alt Aragó: a Gistau (on *bejanés* són els 'ullals' < *dents avellaners*, perquè hi trenquen les avellanes), Bielsa i fins a Echo (1966). *Avellanar* collectiu.

Avellanar, verb; *avellanaire*.¹ *Avellanat* 'espècie de llet avellanada': «si menç res de cullera, e ginescada, *avellanat* o pinyonada, celiandrat o arròs ab sucre e ab llet d'amelles», Eiximenis [c. 1385, *Terç*, NCL. VI, 51], en OPou entre les «escudelles espesses»: «*avellanat*: lac *avellanarum*; *saliandrat* ---» (*ThPu.*, 192). *Avellanador*. *Avellaneda*. *Avellanenc*. *Avellaneral*. *Avellaneta*.

Avellanos, agregat de Benés, és l'AlcM el que està mal informat i no pas M-Lübke: no existeix la pron. *Avellanós* en aquest nom de població, i és en aquesta obra on cal fer la rectificació; és certament un derivat d'*avellana* amb el sentit del cast. *avellanos* 'avellaners', relíquia fonètica de l'extingit dialecte romano-basc pre-català propi de l'alt Pallars en els segles de l'alta Edat Mitjana (E. T. C.).

¹ Malnom ètnic *alz bolonjères* que donen a la gent de Tellet en els Aspres de Rosselló (1960).

AVENA, 'civada, gramínia que es dona com a pinso, *Avena sativa*', mot del català antic, avui només valencià, del ll. AVĒNA id. □ 1.ª doc.: S. XIII.

Ja en algun doc. mig llatí del segle abans, en algun d'aquest, com en Llull i en fonts literàries no gaire més tardanes; «cafiç de forment, d'ordi o d'*avena* o